गद्य

८१३

मराठी-

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४६ १२० (८०५)

ग्रंथ नाम ...

विषय म० गद्य.

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

1

श्रीगणेशायनमः ॥ मधुपर्क करणेनंतर समंत्रक वरणे केलीपाहिजेत। एषु चातुर्मास्येषु आदित्यो मे ध्वर्युः समेध्वर्युरध्वर्युं त्वाममुकशर्माणं वृणे। महन्मेवोचो॰ सर्वमिदं चंद्रतन्मामवतु तन्मा विशतु तेन भुक्षिषीय। आदित्यस्ते ध्वर्युः सते ध्वर्युरध्वर्युरहं ते मानुषः। यज॰ ओंतथा। एषु चातु॰ चंद्रमा मे ब्रह्मा स मे ब्रह्मा ब्रह्माणं त्वाममु॰ महन्मे॰ चंद्रमास्ते ब्रह्मा स ते ब्रह्मा ब्रह्माहं ते मानुषः॥ ॐ॰। एषु चा॰ अग्निर्मे होता स मे होता होतारं त्वाममु॰ महन्मे॰ अग्निष्टे होता स ते होता होताहं ते मानुषः। ओंतथा। एषु चा॰ अग्नीध्रं त्वाममु॰ भविष्यामि। एषु चा॰ प्रतिप्रस्थातारं त्वाममुकशर्माणं वृणे। रतो स्मिकर्म॰॥ रतान्र्त्वि जोमधुपर्केणार्हयिष्ये। मधुपर्कपूजा करावी॥ तीर्थप्रवेश करून पार्जन्येष्टि चातुर्मास्य करून पार्जन्येष्टी करावी॥ आद्यंतदोन पर्वास मात्र समंत्रक वपन करावें मधील दोन पर्वास वपन करून ये व वपनाचे मंत्राचि आवश्यकता नाही देखील नको॥ ॥ सद्यःपक्ष वैश्वदेव पर्व वरुणप्रघास केल्केनंतर प्रातर्दोह मात्र करावे लौकीक दही घ्यावे दह्या विशीं पूर्वी सुचना करून पुष्कळ दहिं आणवावे ह्मणजे अमिक्षा चांगली होईल। सद्यःपक्ष केल्यास सायंदोहाचे मंत्राचा जप कोणी करावा ह्मणतील त्यास त्या मंत्राचा जप करून ये वैश्वदेव पर्व वरुणप्रघास महाहविशुना

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

२

सीरीया। यांसदक्षिणा। अयंवओदन: इमा: द्वादशगावश्च अहिंसत: यथाभागंप्रतिगृह्ण
तिग्रहमंत्र:। देवस्य० ब्रह्मणओदनंरुद्रायगास्ताभिरमृतत्व०। याप्रमाणे ह्मणावे। पार्जन्येष्टिप्रभृ
ति इष्टीसदक्षिणा। अयंवओदन: अमुकगावश्च अहिंसंत: यथाभागंप्रतिगृह्णीध्वं देवस्य० ब्रह्मण
ओदनंरुद्रयगास्ताभिरमृतत्वा० पित्र्येसदक्षिणानाही अन्वाहार्यनित्यवत् देवावा प्राशित्रभक्षणा
चेमंत्राचाजपकरावा। भक्षणकरूनये। यजमानभागप्राशनकरूनयेमंत्राचाजपमात्रकरा। वा
इडाभक्षण अवघ्राणानेकरूनपिंडाचे वेदीवरहिवरहवीटाकावे। चतुर्धाकरणनाही। इडाभाग०
शुष्टिरसि० यामंत्राचाजपमात्रकरावा।। ।।करंभ करावयास अभिवान्यादुग्धपाहिजेते एकवत्स
दोहोगाईसपीतेअन्यादोहोगाईचेदूध त्याचेनाव अभिवान्यादुग्ध। असेंनमिळेतर जीववत्सेचेवमृत
वत्सेचेअसीदोहोगाईचीदुग्धेएकत्रकरूनघ्यावेनाहीतर जसेमिळेलतसेंचघ्यावें।। ।।यानावकरं
भकरावयाविशीधोउंभटलेलेवांच्याप्रयोगांतआहेत्याप्रमाणेकृतीकरावी। तोप्रयोगआमचेपरीजा
हेविह्ठारआरवावयाचाचतुर्दशीपूर्वीआरवावा।।

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(३) त्याखुणेपासून पूर्वेकडे बारा पदांवर प्राक्सूत्रास खुण करावि २

श्री-॥ वरुणप्रघासास पाश्रुबंधिकीने दिआरवावयाचितीत्राकरून लिहितों॥ आहवनीयाच्या मध्यापासू
नमेखले बाहेर प्राक्सूत्र लांबवावें त्या सुत्रावर आहवनीयाच्या पूर्वेकडील मेखलेपासून दोन पदें संचारास
स्थल वगळून खुण करावीसंचारस्थल वगळून दोन पदावर पहिली खुण आहे त्याच्या दक्षिणेस व उत्तरे
स श्रोणीसाधावयाकरितां त्या खुणेवरून उदकसूत्र मत्स्य करून किंवा अनुमानानें समूर पाहून घ्यावे खु
णे च्या दक्षिणेस व उत्तरेस पांच पांच पदावर खुणा करान्या त्या श्रोणी॥ बारा पदांवर प्राक्सूत्रास खुण आ
हे त्यावरून दक्षिणोत्तर उदकसूत्र देऊन दक्षिणेस व उत्तरेस पच्यार च्यार पदांवर खुणा कराव्या ते अंस॥ ॥
दक्षिण श्रोणीवर दक्षिणांसयावर व उत्तरेकडील श्रोणि व अंस यांवर सूत्रे द्यावी ह्मणजे पाश्रुकीवेदीसि बंधकी
द्ध जाली॥ प्राक्सूत्रास बारा पदांवर खुण आहे त्याचे पश्चिमेस आठ अंगुलांवर प्राक्सूत्रास खूण क
रावी॥ तेथुन पश्चिमेस छत्तीस अंगुलावर खुण करून दोन्ही खूणेच्या दक्षिणेस व उत्तरेस अनुमानानें समूर
पाहून अठरा अठरा अंगुलावर खुणा करून चहोंकडे च्यार सूत्रें खुणेवरून द्यावी ह्मणजे चतुरस्र छतीस
अंगुले उत्तरवेदी होईल॥ ॥उत्तरवेदी छतीस अंगुले किंवा जानुप्रमाण ऊंच लिंपावी त्याजवर मध्यभागी
चार अंगुले उंच व प्रादेशमात्र चतुरस्र उत्तरनाभि लिंपावी॥ ॥उत्तरांसापासून पश्चिमेकडे सूत्रास तीन
पदांवर खुण करावी त्या खुणेपासून उत्तरेकडे समूर तीन पदांवर खुण करून दोन्ही खुणेवरून उदकसूत्र घ्यावे उत्त
रेकडील खुणेपासून छतीस अंगुलावर दक्षिणेकडे त्या उदकसूत्रास खुण करावी॥ या दोहो खुणेपा
सून पूर्वेकडे समूर छतीस छतीस अंगुलावर खुणा करून सूत्रें मारावी ह्मणजे छतीस अंगुलाचा चतुरस्र चा

... project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

५

लाळहोयिळा।उत्तरांसापासूनपश्चिमेकडेच्यारपदांवरसूत्रासखुणकरूनतेथुनउत्तरेससम्मूरएकपदा
वरखुणकरूनत्यांकुपुरावातेउत्करहोईल प्रतिप्रस्थात्याचिवेदी॥ ॥पाश्चुबंधिकीचेदक्षिणश्रोणीपा
सूनदक्षिणेकडेलांबसूत्रसम्मूरघ्यावेत्यासूत्रासदक्षिणश्रोणीचेखुणेपासूनतेराअंगुळावरखुण
करावीतेथुनदक्षिणेकडेश्रोणीचेखुणेपासूनतेराअंगुळावरखुणकरावीतेथुनदक्षिणेकडेचौसष्टअं
गुळावरखुणकरावीत्याचामध्यबतीसअंगुळेहोतेत्यामध्यावरखुणकरूनत्याखुणेवरूनपूर्वेस्
त्रासम्मूरलांबघ्यावे॥तेराअंगुळावरचेखुणेपासूनचौसष्टअंगुळावरचेखुणेपर्यंतसूत्रघेउनद्विगु
णीतकरूनत्याचामध्यपूर्वसूत्राच्यापश्चिमेसतेउनचौसष्टअंगुळाच्याखुणेपासूनतेराअंगु
ळाच्याखुणपर्यंतसूत्राचेपाशांतीकरवि[illegible]भ्रमणघ्यावेह्मणजेश्रोणीहोतील॥ ॥ब
तीसअंगुळावरपूर्वसूत्रदिल्हेआहेत्यास[illegible]बतीसअंगुळाचेखुणेपासूनपूर्वेकडेच्यार
अरत्नीवरखुणकरावीत्याखुणेपासूनदक्षिणोत्तरचवीसचवीसअंगुळावरखुणाकराव्या
दोहोखुणेइतकेसूत्रघेउनद्विगुणीतकरूनसूत्राचामध्यपूर्वेकडेसम्मूरओढूनदोनपाशदोहोखुण
वरधरूनदक्षिणेचेखुणेपासूनउत्तरेचेखुणेपर्यंतभ्रमणघ्यावेह्मणजेतेअंसहोतील॥ ॥दक्षिणेक १
डेउत्तरेकडेश्रोणीवअंसयाजवरपूर्वपश्चिमसूत्रसरईलधरूनअनुमानानेभ्रमणघ्यावेह्मणजेप्रति
प्रस्थजत्याचीवेदीहोये॥ ॥त्यावेदीतपूर्वेकडेअरत्नीमात्रएकमेखळेचेचतुरस्रकुंडलिपावेत्यांत

सम्रर दक्षिणेकडे मेखळेबाहेर शंकु पुरून टेवावा त्या शंकुपासून
हवन करावे ॥ पित्र्येष्टिवेदी ॥ ॥ प्रकृत विहाराचे वेळेस दक्षिणाग्नी च्या मध्यापासून दक्षिणेक
डे साडेसहा लांब सूत्र द्यावे त्या सूत्रास दक्षिणाग्निच्या मेखळेपासून एक पदावर खुण करावी त्या
खुणेपासून अटसष्ठ अंगुळावर दक्षिण सूत्रास खुण करावी तो वेदिचा मध्य त्या मध्यापासून दक्षि
णेकडे त्या सुत्रासच आणखी अटसष्ठ अंगुळावर खुणा करावी ॥ वेदीच्या मध्यम खुणेवरून पूर्व
पश्चिम लांब सूत्र द्यावे मध्यापासून पूर्वेस व पश्चिमेस अटसष्ट अटसष्ट अंगुळावर पूर्वेस सूत्रा
स खुणा करावी। दक्षिणेकडिल खावट [illegible]पासून पूर्वेकडिल खुणेवर सूत्र द्यावे
व तसेच पश्चिमेकडील खुणेपर्यंत दक्षिणेकडिल खुणापासून सूत्र द्यावे ॥ मेखळेबाहे
र एक पदावर खुण आहे त्या खुणेपासून पश्चिमेकडील व पूर्वेकडील खुणेवर सूत्रे द्या
विं ह्मणजे आग्नेयाभिमुख प्राचीची पित्र्या वेदी होय ॥ त्या वेदीच्या मध्यापासून दक्षि
णोत्तर सूत्रास व पूर्वपश्चिम सूत्रास बारा बारा आंगुळावर खुणा करून दक्षिणसूत्राव
रील खुणेपासून पूर्वसूत्रावरील खुणेपर्यंत सूत्र द्यावे तसेच पश्चिमेकडील खुणेपा

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

6

त

यंदक्षिणेकडीलखुणेपासूनघ्यावेपश्चिमेकडीलखुणेपासूनउत्तरेकडीलखुणेप
र्यंतसूत्रघ्यावेउत्तरेकडीलखुणेपासूनपूर्वेकडीलखुणेपर्यंतसूत्रघ्यावेम्हणजेआ
ग्नेयीप्राचिचेअरत्नीमात्रचतुरस्त्रकुंडहोईलहेएकमेखलेचेचक्रासे॥ ॥

२

२

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com